

Õpetajaharidus- ootused ja tegelikkus

Eve Eisenschmidt

Rõõm on tõdeda, et õpetaja kutsega seonduv on saanud Eestis märksa laiemat arutelu objektiks, kui pelgalt õpetajad ja õpetajate koolitajate ring, nagu see senini on valdavalt olnud. Ülikoolid on varmast hakanud õpetajakoolitust pidama üheks prioriteediks, riigikogu kavandab parlamentaarset arutelu, IT- sektori arengute kavandamisel jõutakse juurprobleemide kaardistamisel õpetajakoolituseni.

Õpetajaharidust ei saa vaadelda lahus üldistest suundumustest hariduses. Üks globaalne dilemma, milles tuleb tasakaal leida igas riigis, on ainealane tulemuslikkus versus loovus ja isiksuse areng. Uuenenud üldhariduse riiklike õppekavade üldeesmärgid seavad esmatähtsaks isiksuse kujunemise eluterveks ja ettevõtlikuks kodanikuks. Sellest eesmärgist peame lähtuma ka õpetajakoolituses. Mitmed edumeelsed koolid on ammu mõistnud, et nende panus õpetajate ettevalmistamisse on hädavajalik ja kohandavad oma õppetegevust üliõpilaste praktika vajadustest lähtuvalt. Kuid tihe praktika ja teooria sidumine eeldab veelgi laiemat vastutuse jagamist ja ka täiendavaid ressursse. Tegevõpetajatest saavad õpetajakoolituse õppejõud, sest nende õpetamismeetodid ja nendepoolne juhendamine saavad määravaks. Toimub kahesuunaline liiklus- ülikooli õppejõud liiguvad kooli ja tegevõpetajad ülikooli, praktika ja teooria peavad harmoniseeruma. Veelgi enam, ka uus praktika peab sündima läbi katsetuste ja uuringute. Kas tegelikkuses ka on tahet ja võimalusi midagi muuta? Kas õpetajakoolitusele esitatud ootused on teaduspõhised ja ettevaatavad või pigem „*common sense*“? Mis on muutuste rakendumise takistused?

Ettekandes esitatakse mõned näited trendidest õpetajate ettevalmistuses rahvusvahelises võrdluses. Arutleme, mida tähendavad õpetajahariduses kolm astet: esmaõpe, kutseasta, jätkuv täiendõpe ning kuidas erinevad institutsioonid on valmis kujundama koolitusprogramme sellest järjepidevusest lähtuvalt.

Õpetajaks kujunemisel ja professionaalses arengus võib eristada kutsealaste teadmiste ja oskuste dimensiooni, sotsiaalset ning personaalset dimensiooni. Kuivõrd tasakaalustatult õpetajahariduses nendega tegeletakse? Õpetaja isiksus on olulise tähtsusega õppeprotsessis, õpetajaidentiteedi kujunemine õpetajakoolituse raames on palju tähelepanu pälvinud (Bullough & Gitlin 2001; Day 2007; Kelchtermans 1993 jt). Näiteks kõrgema enesetõhususega (self-efficacy) õpetajad tulevad paremini toime erinevates õpetamissituatsioonides (Tschannen-Moran & Woolfolk Hoy 2001; Wheatley 2002). Mis moel toetatakse õpetajakoolituse üliõpilaste identiteedi kujunemist?

Kuigi õpetajakutsega seonduv on tervik ja raske öelda, kumb muna, kumb kana, st kas meil on õpetaja staatus ühiskonnas madala või on õpetajakoolitus kehv ja kandidaatide hulgas ei ole konkurssi. Meile eeskujuks olevad soome kolleegid on juba väsinud vastamast küsimusele, mis on nende haridussüsteemi edu. Pasi Sahlberg (raamatu *Finnish Lessons 2011* autor), üle maailma tuntud soome haridusekspert sh töötanud maailma pangas haridusnõunikuna, tõi välja ühe Soome printsipi- testi vähem, õpi rohkem! Testimine mõjutab õpetajatööd, küsimus on, kas me usaldame õpetajat kui professionaali ja anname talle vastutuse ning võimaluse otsustada, mis on tema õpilastele kõige parem. Meie eliitkoolid on üks testimise tulemus, Eestis ei saa enam rääkida võrdsest haridusest. Kuivõrd atraktiivne on selline töökeskkond õpetajale? Kas noored õpetajad jäävad seal „ellu“?